

BRNO ZBLÍZKA

...kreativní sešit...

METODIKA PRO PEDAGOGY

září 2023

B | R | N | O

OBSAH

Proč učit o městě (a ve městě)?	str. 2
O PUBLIKACI	str. 2
KDO Brno zblízka vytvořil?	str. 2
PROČ sešit vznikl?	str. 2
PRO koho je sešit určený?	str. 3
JAK děti motivovat?	str. 3
CO má sešit přinést učitelům?	str. 3
CO se děti naučí?	str. 4
JAKÉ máme konkrétní cíle?	str. 4
JAKÉ základní myšlenky chceme sdělit?	str. 5
PRINCIPY MĚSTSKÉHO ROZVOJE	str. 6
JAK VYUŽÍT SEŠIT VE VÝUCE	str. 8
TABULKA AKTIVIT	str. 9
PEDAGOGICKÉ PRINCIPY	str. 12
Místně zakotvené učení	str. 12
Vývojové kontinuum	str. 14
DŮLEŽITÉ POJMY (rozšiřující informace pro pedagogy)	str. 17
Místo	str. 17
Udržitelný rozvoj	str. 17
Občanská participace	str. 17
INSPIROMAT NAVAZUJÍCÍCH AKTIVIT DO VÝUKY	str. 19
NÁMĚT NA PROJEKTOVÝ DEN	str. 28
11 TIPŮ NA ORGANIZACI AKCÍ	str. 32
ODKAZY	str. 33

Proč učit o městě (a ve městě)?

Město se stává domovem pro stále více lidí. Můžeme si ho představit jako křehký a složitý organismus. Má spoustu funkcí, můžeme si v něm například hrát, sportovat, nakupovat, odpočívat nebo se přepravovat z místa na místo. Pozornost a péče, kterou mu věnujeme, se nám vrátí v lepší kvalitě života. Nejen o tom je kreativní sešit Brno zblízka. Volně navazuje na kreativní zápisník Volání Brna – malé nápady pro velké město z roku 2022. Tentokrát přibližujeme téma města žákům a žákyním prvního stupně základních škol. Tato metodika vám pomůže téma i publikaci jednoduše a hravě zapojit do výuky. A ačkoliv se zaměřuje na Brno, můžete ji využít i v jakémkoliv jiném městě či obci.

„Naše motivace pečovat o přírodu, krajinu a obec, kde žijeme, má základ ve vztahu k místu, které je našim domovem, a k lidem, kteří zde žijí.“

Blažena Hušková

O PUBLIKACI

KDO Brno zblízka vytvořil?

Statutární město Brno dlouhodobě usiluje o zapojení obyvatel města do přípravných a rozhodovacích procesů. V průběhu času se lidé mohli zapojovat do různorodých participačních aktivit, které však byly určeny primárně pro dospělé obyvatele Brna. V posledních letech však město v tomto směru upírá svoji pozornost i na mladší obyvatele.

Rozvoj jakéhokoliv místa, ať už se jedná o jednu malou lokalitu, nebo celé město, je vždy dlouhodobý proces, který nikdy nekončí. Musí se mezi sebou domluvit celá řada aktérů nejen s různými názory, zkušenostmi a odbornými znalostmi, ale i zájmy, které je potřeba pochopit. Zaměřujeme se proto na možnosti vzdělávání o tomto procesu, a to z hlediska **jedné z důležitých skupin obyvatelstva – dětí**. Považujeme je jak za stávající (a budoucí dospělé) obyvatele, tak i za aktivní spolutvůrce městského rozvoje. **Proto na brněnském magistrátu hledáme nové formy, jak dětem poutavě předat téma rozvoje města.**

Jedním z nástrojů cílených na děti je **Participativní rozpočet do škol** – participativní rozpočet města Brna určený pro brněnské základní školy, který spravuje **Odbor participace Magistrátu města Brna**. Doplnkovým nástrojem jsou pak výukové materiály, které mají téma péče o místo, respektive město dětem poutavě přiblížit. Neméně důležitá je i podpora pedagogů a pedagožek (dále jen krátce pedagog či učitel) v tomto procesu pomocí doprovodných metodik. Na těchto materiálech spolupracuje autorský kolektiv složený jak z pracovníků Odboru participace Magistrátu města Brna, tak externích pracovníků. V čele tohoto týmu stojí Mgr. Barbora Dvořáková zabývající se interpretací místního dědictví a Mgr. Eva Gregorová, socioložka brněnského magistrátu.

Budeme rádi za zpětnou vazbu k metodice, sešitu i k šifrovací hře na jeho konci, pište ji prosím na adresu gregorova.eva@brno.cz.

PROČ sešit vznikl?

Naší snahou bylo vytvořit kreativní materiál, který názornou formou představí **žákům 1. stupně základních škol** některé z důležitých principů rozvoje města. A také možnosti takto malých dětí, jak se podílet na tomto rozvoji a péči, které je potřeba každému místu věnovat. Dále ukazujeme, že o městě (a ve městě) je možné učit ve všech předmětech. Metodika vás tedy může inspirovat k učení venku a k místně zakotvenému učení.

Jedním z hlavních poselství materiálu je, že každý z nás má zodpovědnost za místo, kde žije. Každý z nás ho také může různými způsoby ovlivňovat. I drobná pozitivní změna dokáže zlepšit veřejný

prostor a vztahy v komunitě. Díky navrženým aktivitám si děti vyzkouší vnímat a zmapovat místo (či město) a také přemýšlet nad tím, co ony samy mohou udělat, aby se zde cítily lépe.

Materiál má rovněž sloužit jako **podpůrný materiál pro nástroj Participativní rozpočet do škol** (skoly.damenavas.cz). Ten funguje na brněnských školách od školního roku 2020/2021. Cílem Participativního rozpočtu do škol je posunout děti o kousek blíže dospělému světu a naučit je demokratickým principům. Učíme žáky mít oči otevřené a dívat se kolem sebe. Na některých školách se již děti a učitelé mohou radovat z realizovaných projektů.

PRO koho je sešit určený?

Hlavní cílovou skupinu tvoří **děti mezi 7 a 10 lety**. Aktivity se však dají snadno drobně obměnit a využít je i s mladšími dětmi nebo naopak se staršími žáky a žákyněmi.

Oslovujeme však i učitele a nabízíme jim **kvalitní materiál s vazbou na RVP ZV**, který ušetří čas na přípravu výuky. Materiál není určený jen pro formální vzdělávání – sešit se dá využít také ve vzdělávání neformálním, například pro vedoucí skautských oddílů. Věříme, že sešit ocení i rodiče, které zajímá téma města a participace a budou objevovat možnosti rozvoje a spolupráce místa spolu se svými dětmi.

JAK děti motivovat?

Na začátku práce se sešitem může učitel děti zaujmout třeba těmito slovy:

Město je jako organismus. Žije. Roste. Dýchá. Mluví s vámi. Jeho rozvoj si představte jako nikdy nekončící příběh. Příběh, do kterého každá generace připiše něco nového a přidá další vrstvu. I vy se můžete do podoby města zapsat a ovlivnit jeho tvář.

Jaká ta tvář města bude? Bude přátelská pro vás děti i pro vaše rodiče a prarodiče? Bude inspirativní? Hravá? Příjemná?

V sešitu Brno zblízka sami nebo společně se svými kamarády zdoláte pár překážek, zažijete nové výzvy a třeba se naučíte o svém okolí přemýšlet trochu jinak. Sešit je plný inspirace a dobrodružství – potkáte je při objevování místa, kde žijete a ke kterému máte vztah.

Nevěříte, že i vy můžete ve městě něco změnit? Zkuste naslouchat jeho potřebám a pomozte městu růst. A prozkoumejte, jaké možnosti máte právě vy. Nebudete na to sami – na vaší cestě, jak rozumět městu, vás doprovodí naši dva průvodci: Nela a Drak.

CO má sešit přinést učitelům?

- Dát učitelům nízkoprahový a atraktivní materiál, který mohou jednoduše využít ve výuce a s jeho pomocí snadno motivovat žáky.
- Nabídnout nejen krátké a hravé aktivity do výuky, ale také podpořit venkovní výuku a místně zakotvené učení. I město je totiž skvělá učebna!
- Pomoci žákům uvědomit si život svůj a svých blízkých v kontextu celého města.

- Ukázat význam témat, jako je rozvoj města a občanská participace přímo ve výuce a propojit tato témata s životy žáků.
- Poskytnout učitelům základní informace o tomto tématu a orientaci v něm. Nabídnout cesty, jak ho smysluplně zařadit do výuky.

CO se děti naučí?

- Zmapovat a popsat svoje nejbližší okolí.
- Pojmenovat, kde jsou doma a jak se tam cítí.
- Popsat svoje potřeby v kontextu rozvoje města a zároveň porozumět potřebám ostatních.
- Popsat, jak se ve městě cítí a co mohou udělat pro to, aby jim v něm bylo dobře.
- Podívat se na město z různých úhlů pohledu.
- Popsat svoje místo a místo svých blízkých ve městě.
- Porozumět struktuře, základním funkcím a principům rozvoje města.
- Zjistit, kdo se o město stará a bez čeho by se neobešlo.
- Získat základní povědomí o významu rozvoje města.
- Navrhnout způsoby, jak mohou samy přispět svému okolí a zlepšovat místa, kde žijí.
- Rozvíjet svou tvořivost, občanskou angažovanost, vizuální gramotnost, týmovou spolupráci, kritické myšlení a další dovednosti a kompetence.

JAKÉ máme konkrétní cíle?

Brno zblízka je „průvodcem“, díky kterému žák či žákyně:

- Prozkoumá své okolí a pojmenuje, jak se na některých místech cítí.
- Zmapuje silné stránky svoje i svých spolužáků.
- Bude umět vnímat a zmapovat význam místa, kde žije, a bude umět popsat své místo v komunitě.
- Inspiruje se tipy, jak zlepšit místa, kde žije, případně navrhne své vlastní způsoby. „Každý může změnit kousek světa, na který dosáhne.“
- Rozvíjí si osobní vztah k místu, kde žije, podívá se na něj z různých úhlů pohledu a porozumí širším souvislostem.
- Pomocí zážitku a přímé zkušenosti posílí svůj vztah k místům, která zná, a podpoří svoji environmentální a kulturní gramotnost.

JAKÉ základní myšlenky chceme sdělit?

- Pokud máme rádi sebe a naše blízké, máme rádi také svůj domov – své město a svou zemi. O to vše se vyplatí pečovat.
- Stav města ovlivňuje kvalitu našeho života a stejně tak může každý z nás ovlivnit město.
- Počet obyvatel ve městech stále roste a s tím ruku v ruce přichází i nové problémy a překážky, které potřebujeme řešit.
- Město se musí neustále vyvíjet a reagovat tak na různé potřeby svých obyvatel. Plánování ve městě je běh na dlouhou trať – plánujeme ne pro přítomnost, ale pro budoucnost.
- Město je pro každého a každý může i malými změnami ovlivnit jeho tvář. I drobné činy, jako je ozelenění kousku půdy nebo podpora sousedského života, jej dělají lepším místem pro život.
- Čím více lidí se do péče o město zapojí, tím bude město živější a odolnější.
- Vytváření a zlepšování města může být dobrodružství a zároveň výzva. Často vyžaduje komunikaci a diskusi napříč celou společností.

PRINCIPY MĚSTSKÉHO ROZVOJE

Udržitelná městská správa se opírá o **důležité principy**. Ty jsou univerzální a přehledně byly představeny na výstavě **URBANIA**, která vznikla v Praze v roce 2019 a posléze byla přenesena v roce 2021 i do Brna.

Stále se lze podívat na stránky dnes již neexistující výstavy, kde se o principech fungování města můžete dočíst více (viz www.urbania-vystava.cz, cit. 26. 7. 2023).

Z brněnské výstavy URBANIA pak vznikla tzv. **story mapa** <https://data.brno.cz/apps/gd56e1e472a749cdac30fcc43a71d015/explore> (na www.data.brno.cz v sekci články/článek Urbania – staň se tepem města). Ta přehledně ukazuje, jak se tyto důležité principy rozvoje města promítají do plánování a rozvoje města Brna. Tyto konkrétní příklady projektů z Brna pak můžete využít pro přiblížení následujících 8 principů rozvoje města dětem.

Principy města popsané srozumitelně i pro žáky na 1. stupni najdete níže. Možná některé z nich využijete i při další práci s vaší třídou a nastavování pravidel.

Proměňuji vize v činy (strategie)

Mít nejen svou vizi, ale i strategii, jak ji naplnit, je základem každého plánování. Tedy i plánování města. A strategii si představte jako bitevní či herní plán, který nás má dovést k cíli – tedy k vizi. Městský stratég je tak trochu vojevůdce, který pečuje o zdraví celého města. Není to nic, co neznáme ze svého vlastního života – také se snažíme žít zdravě a přizpůsobujeme tomu svoje chování (anebo také ne 😊, když občas podvádíme sami sebe). Z hlediska strategického myšlení je důležité umět si představit budoucnost a jednotlivé praktické kroky i umět dívat se nazpátek. Neustále tak v přemýšlení cestujeme časem vpřed a zase zpět. Musíme také ovládat umění dohodnout se s ostatními i přizpůsobovat svoji vizi a plán nečekaně se měnícím podmínkám. A nevzdávat se!

Učím se z nezdarů (neúspěch)

Ne nadarmo se říká: „Žádný učený z nebe nespádl.“ Neúspěch je běžnou součástí života a každý se s ním někdy potká. Pocit úspěchu nebo neúspěchu záleží i na našem úhlu pohledu – ne vždycky se všechno podaří na první pokus a je jen potřeba se z neúspěchu poučit a neopakovat ho. Proto může být každý neúspěch zároveň i přínosem do našich dalších snah a kroků. A někdy se jen díky neúspěchu chvíli zastavíte, promyslíte vše znovu a lépe, a nakonec je výsledek ještě lepší, než kdyby se vše podařilo hned na první pokus.

Znám svou roli (organizace)

Asi tušíte, že každý projekt bude mít větší šanci na úspěch, pokud je jasné, kdo jej řídí. Kdo odpovídá za jednotlivé úkoly. Každý, kdo je zapojený, musí vědět, jaká je jeho role a co má za úkol. Je to základ úspěchu každého projektu (i kdyby náš projekt měl být třeba jen velký jarní úklid vašeho domova nebo třídy 😊). Stejně tak musíme vědět, kolik času je na splnění jednotlivých úkolů potřeba, kdo nám pomáhá a kolik peněz či jiných zdrojů máme k dispozici. Říká se tomu projektové řízení.

Nebojím se experimentů (pilotní projekt)

Vždy je fajn si myšlenku nebo záměr vyzkoušet v malém měřítku – třeba jen na jednom místě. Je to takové malé testování, jestli má projekt šanci uspět ve velkém. Je to vlastně taková metoda pokus-omyl. Pokud se záměr neosvědčí, je nutné jej upravit či změnit a znovu otestovat. A znovu a znovu, dokud si nejsme jisti výsledkem. Pak se teprve vyplatí rozjet náš nápad ve velkém.

Překračuji hranice (spolupráce mezi různými obory)

Nikdo nemůže vědět a znát všechno. Lidské činnosti se v průběhu času specializovaly, a tak ten rozumí jedné oblasti a ta zase druhé. Při rozvoji města je proto potřeba dívat se na cestu, jak dosáhnout vytyčeného cíle, různými úhly pohledu. Je to tedy vždy týmová práce. Berou se do úvahy znalosti a zkušenosti jak odborníků, tak i jednotlivých skupin obyvatel (a ano, mohou to být i děti nebo mladí lidé).

Naslouchám ostatním (participace)

My všichni máme možnost ovlivňovat místo, kde žijeme, kde se učíme nebo pracujeme. Musíme si ale navzájem naslouchat a uznávat, že i druzí mohou mít jiný úhel pohledu nebo jiné potřeby. Díky vzájemnému naslouchání a respektu bude každé naše řešení lepší, než když si „prosadíme svou“ – všem ostatním navzdory.

Předvídám změny (adaptabilita)

Žádný záměr nebo projekt nezůstává v čase neměnný. Změny jsou nedílnou součástí života. Je nutné průběžně sledovat měnící se podmínky a náš záměr či projekt jim přizpůsobit. Z historie víme, že jen takové společnosti a projekty, které byly schopné přizpůsobovat se měnícím se podmínkám, byly nakonec ty nejúspěšnější.

Své zájmy sdílím (komunikace)

Není vždy jednoduché se se všemi bavit tak, aby si všichni rozuměli a aby všichni chápali stejně, o co jde. A není vždy jednoduché se vyjádřit stručně a jasně, a navíc ještě najít vzájemnou shodu. Najít takové řešení, které by splnilo představy a očekávání všech zapojených stran. Ale i tak se o to musíme znovu pokoušet, abychom měli na paměti společný cíl. Jen tehdy se nám podaří náš záměr dotáhnout do úspěšného konce.

JAK VYUŽÍT SEŠIT VE VÝUCE

Ideální je projít s dětmi celý sešit, ale můžete si samozřejmě vybrat i jednotlivé úkoly tak, aby co nejlépe zapadly do výuky, nebo využít aktivity popsané v závěru této metodiky. Úkoly je možné využívat nezávisle na sobě. Řada z nich se může stát startovacím můstkem pro projektový den nebo jinou delší výuku. Záleží na každém učiteli, které z aktivit si vybere. Úkoly na sebe nenavazují, ale aktivity na konci publikace jsou náročnější a volně navazují na znalosti z předchozích úkolů. Doporučujeme tedy postupovat od začátku do konce.

Žáci, které téma zaujme, mohou pokračovat doma s rodiči, s kamarády, v oddíle či kroužku. Není důležité projít všechny úkoly, ale vzbudit zájem o téma a zapálit jiskru.

Pokud vás a vaše žáky téma města zaujalo a chcete přídavek, můžete se podívat na zápisník Volání Brna (pracovní listy a doprovodnou metodiku), kde naleznete pokročilejší úkoly (dostupné online na www.skoly.damenavas/publikace).

Sešit Brno zblízka (i metodiku) můžete využít i pokud se vaše škola přihlásila do projektu Participativního rozpočtu do škol.

Z celého sešitu Brno zblízka jsou vytvořené jednotlivé pracovní listy (černobílé), které jsou k dispozici ke stažení na webových stránkách skoly.damenavas/publikace. Nemusíte tedy dětem tisknout celý sešit, ale můžete si vybrat k tisku jen ty úkoly, které zrovna potřebujete.

TABULKA AKTIVIT

Uvedená časová náročnost je orientační, záleží na konkrétní skupině, zejména počtu a věku dětí. Řada aktivit může rovněž sloužit jako evokace, na kterou navážete dalšími aktivitami dle potřeby třídy a nápadů.

AKTIVITA	ČASOVÁ NÁROČNOST	POMŮCKY	VZDĚLÁVACÍ OBLAST A VÝSTUP (Žák/žákyně...)	PRŮŘEZOVÉ TÉMA
Kde jsem doma?	1 vyučovací hodina	Psací potřeby	ČLOVĚK A JEHO SVĚT Vyznačí v jednoduchém plánu místo svého bydliště a školy, cestu na určené místo a rozliší možná nebezpečí v nejbližším okolí.	OSV
Můj erb	1 vyučovací hodina	Psací potřeby	ETICKÁ VÝCHOVA Uvědomuje si své schopnosti a silné stránky, utváří si pozitivní sebehodnocení.	OSV
Erb pro kamaráda	1 vyučovací hodina	Psací potřeby	ČLOVĚK A JEHO SVĚT Projevuje toleranci k přirozeným odlišnostem spolužáků i jiných lidí, jejich přednostem i nedostatkům.	OSV
Jak daleko je blízko?	1–2 vyučovací hodiny	Psací potřeby, stopky nebo hodinky	ČLOVĚK A JEHO SVĚT Využívá časové údaje při řešení různých situací v denním životě, rozlišuje děj v minulosti, přítomnosti a budoucnosti.	_____
Městská abeceda	20 minut	Psací potřeby	KOMUNIKAČNÍ A SLOHOVÁ VÝCHOVA Píše správné tvary písmen a číslic, rozšiřuje si slovní zásobu.	_____
Pátrání po písmenkách	Cca 30 minut (dle délky pátrání)	Psací potřeby, podložky	KOMUNIKAČNÍ A SLOHOVÁ VÝCHOVA Píše správné tvary písmen a číslic.	_____
Moje město snů	Minimálně 1 vyučovací hodina, možné rozšířit	Psací potřeby, Lego či jiný materiál na stavbu města/plánu	ČLOVĚK A SVĚT PRÁCE Vytváří jednoduchými postupy různé předměty z tradičních i netradičních materiálů.	VDO
Pocitová mapa místa	1–3 vyučovací hodiny	Psací potřeby, podložky, papíry velkého formátu na skupinovou tvorbu mapy	KOMUNIKAČNÍ A SLOHOVÁ VÝCHOVA Na základě vlastních zážitků tvoří krátký projev.	OSV
Místo mého srdce	Aktivita na doma/na prázdniny	Psací potřeby, fotoaparát/mobil	ČLOVĚK A JEHO SVĚT Vyznačí v jednoduchém plánu místo svého bydliště a školy, cestu na určené místo a rozliší možná nebezpečí v nejbližším okolí. KOMUNIKAČNÍ A SLOHOVÁ VÝCHOVA Na základě vlastních zážitků tvoří krátký projev.	OSV

AKTIVITA	ČASOVÁ NÁROČNOST	POMŮCKY	VZDĚLÁVACÍ OBLAST A VÝSTUP (Žák/žákyně...)	PRŮŘEZOVÉ TÉMA
Komu patří město?	30 minut	Psací potřeby	ČLOVĚK A JEHO SVĚT Odvodí význam a potřebu různých povolání a pracovních činností.	_____
Od města ke komunitě	20 minut	Psací potřeby	ČLOVĚK A JEHO SVĚT Vyjádří na základě vlastních zkušeností základní vztahy mezi lidmi, vyvodí a dodržuje pravidla pro soužití ve škole, mezi chlapci a dívkami, v rodině.	OSV
Superlidé	1 vyučovací hodina	Psací potřeby	ČLOVĚK A JEHO SVĚT Projevuje toleranci k přirozeným odlišnostem spolužáků i jiných lidí, jejich přednostem i nedostatkům.	OSV
Pestrá hledačka	1 vyučovací hodina	Psací potřeby, podložky, mobil	ČLOVĚK A JEHO SVĚT Vyhledá typické regionální charakteristiky či zvláštnosti místa, obce, přírody, osídlení.	_____
V kůži budovy	1 vyučovací hodina	Psací potřeby	KOMUNIKAČNÍ A SLOHOVÁ VÝCHOVA Na základě vlastních zážitků tvoří krátký projev.	_____
Neviditelné město	20 minut	Psací potřeby	ČLOVĚK A SVĚT PRÁCE Odvodí význam a potřebu různých povolání a pracovních činností.	_____
Město se mění	1 vyučovací hodina	Psací potřeby	ČLOVĚK A SVĚT PRÁCE Srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti.	_____
Jaké chceme město?	1 vyučovací hodina	Psací potřeby	KOMUNIKAČNÍ A SLOHOVÁ VÝCHOVA Respektuje základní komunikační pravidla v rozhovoru.	OSV
Město v přesmyčkách	20 minut	Psací potřeby	KOMUNIKAČNÍ A SLOHOVÁ VÝCHOVA Správně spojuje písmena i slabiky.	_____
I velké město dělají drobné věci	20 minut	Psací potřeby	ČLOVĚK A SVĚT PRÁCE Pracuje podle slovního návodu, předlohy, jednoduchého náčrtu.	_____
Vzhůru do parku!	2–4 hodiny (projektový den)	Psací potřeby, podložky, příp. fotoaparáty a mobily na fotodokumentaci	ČLOVĚK A SVĚT PRÁCE Provádí pozorování přírody, zaznamená a zhodnotí výsledky pozorování.	VDO

AKTIVITA	ČASOVÁ NÁROČNOST	POMŮCKY	VZDĚLÁVACÍ OBLAST A VÝSTUP (Žák/žákyně...)	PRŮŘEZOVÉ TÉMA
Parky pro lidi	30 minut	Psací potřeby	DRAMATICKÁ VÝCHOVA Pracuje s pravidly hry a jejich variacemi; dokáže vstoupit do role a v herní situaci přirozeně a přesvědčivě jednat.	OSV
Zahrada plná života	20 minut	Psací potřeby	ČLOVĚK A JEHO SVĚT Uvede příklady výskytu organismů ve známé lokalitě.	EV
Můj báječný park + Co (ne)patří do parku?	1–2 vyučovací hodiny	Psací potřeby, nůžky	ETICKÁ VÝCHOVA Na základě empatického vnímání přemýšlí nad konkrétní pomocí jednoduchými skutky, realizuje tvořivost v mezilidských vztazích.	_____
Každá kapka se počítá	30 minut	Psací potřeby	ČLOVĚK A JEHO SVĚT Hodnotí některé konkrétní činnosti člověka v přírodě a rozlišuje aktivity, které mohou prostředí i zdraví člověka podporovat nebo poškozovat.	EV
Autem nebo pěšky	1–2 vyučovací hodiny	Psací potřeby	MATEMATIKA A JEJÍ APLIKACE Doplňuje tabulky, schémata, posloupnosti čísel; vyhledává, sbírá a třídí data.	EV
Zelená doprava	30 minut	Psací potřeby	ČLOVĚK A JEHO SVĚT Hodnotí některé konkrétní činnosti člověka v přírodě a rozlišuje aktivity, které mohou prostředí i zdraví člověka podporovat nebo poškozovat.	EV
Městské puzzle	2–3 vyučovací hodiny	Psací potřeby, nůžky	ČLOVĚK A SVĚT PRÁCE Pracuje podle slovního návodu, předlohy, jednoduchého náčrtu. KOMUNIKAČNÍ A SLOHOVÁ VÝCHOVA Na základě vlastních zážitků tvoří krátký projev.	_____
Dobrodárky	Průběžná aktivita	Psací potřeby	ETICKÁ VÝCHOVA Na základě empatického vnímání přemýšlí nad konkrétní pomocí jednoduchými skutky, realizuje tvořivost v mezilidských vztazích, především v rodině a v kolektivu třídy.	OSV
Hledačka – Od koně k drakovi	Terénní aktivita, tip na výlet, zhruba 2 hodiny	Psací potřeby, podložky	ČLOVĚK A JEHO SVĚT Pojmenuje některé rodáky, kulturní či historické památky, významné události regionu.	_____

Průřezová témata

Legenda:

Osobnostní a sociální výchova (OSV)

Výchova demokratického občana (VDO)

Environmentální výchova (EV)

PEDAGOGICKÉ PRINCIPY

Místně zakotvené učení

(s využitím textů Davida Sobela a Delie Clark zpracovala Blažena Hušková)

Představte si středeční dopoledne v místní základní škole – v některých třídách se učí, ale mnohé jsou prázdné. Jak je to možné? Kde jsou žáci a jejich učitelé? Chcete-li se s nimi setkat, musíte vyrazit do okolí školy. V obecním lese pracují šestáci – lesník jim vysvětluje, k čemu slouží prořezávka, podle jakých ukazatelů vybírá vhodné stromy a jak je označuje. U potoka za školou probíhá výuka sedmáků – jako součást projektu reintrodukce populace pstruha (a výuky biologie a chemie) odebírají vzorky vody a zjišťují, zda voda obsahuje dostatek kyslíku. Na školním dvoře se pohybuje několik skupinek – pár dětí sedí na lavičce a má za úkol napsat poetický text o slunci, další parta za pomoci zahradního architekta a učitelky matematiky vytváří mapu – plán zahrady, kterou bude možné použít pro zákres nové výsadby stromů a keřů. Ve školní jídelně sedí pátá třída spolu se zaměstnancem místních komunálních služeb a s vedoucí školní kuchyně a diskutují o možnostech třídění a kompostování odpadů ve škole. V jedné ze tříd žáci osmé třídy pracují s druháky a učí je o místní vietnamské komunitě – o jejím původu, kultuře a zvycích. Devátá třída zpracovává plán propagace a marketingu pro místní obchod...

Místně zakotvené učení (angl. orig. place-based education) je způsob vzdělávání, který reaguje na současné slabiny ve školství (objem na úkor kvality, unifikace) a společenském vývoji (vykořenění, globalizace). Vytváří se na pomezí environmentální výchovy, vzdělávání a osvěty, ochrany přírody a komunitního rozvoje. Buduje a využívá silného vztahu lidí k místu s cílem posílit ekologickou a kulturní gramotnost a zodpovědnou správu obce. Účastníky nejsou jen žáci, ale i další obyvatelé. Místně zakotvené učení využívá všech aspektů místního prostředí (včetně kulturních, historických a sociopolitických souvislostí a přírodního i antropogenního prostředí) jako jednotlicího kontextu pro výuku. Klade důraz na zapojení veřejnosti v tzv. servisních projektech, které mají praktický význam pro místní školu a obec. Čerpá z iniciativy a zodpovědnosti žáků i ze schopností a znalostí dospělých, pohybujících se mimo školní prostředí. Výsledkem je větší zapojení a lepší studijní výsledky žáků, vyšší ocenění a podpora škol, nadšení a motivování pedagogové a obnovené povědomí o hodnotách místa a obce.

Místně zakotvené učení vychází ze dvou základních premis:

- 1 Naše motivace pečovat o přírodu, krajinu a obec, kde žijeme, má základ ve vztahu k místu, které je našim domovem, a k lidem, kteří zde žijí.
- 2 Lidi se nejochotněji zapojují do toho, co sami vymysleli, na čem se podíleli od samého počátku, o čem mají dostatek solidních informací, a co se týká jejich života.

Místně zakotvené učení sleduje dva základní cíle – zlepšení studijních výsledků žáků a udržitelný rozvoj obce: zlepšení kvality životního prostředí a chytré nakládání se zdroji, zajištění sociální spravedlnosti, zajištění ekonomické vitality, zajištění dobré správy obce.

Je zřejmé, že děti se neučí jen ve třídách a jen za pomoci učitelů, ale zejména v terénu, v obci, s přispěním všeho a všech, co obec, okolí školy nebo vlastní rodina nabízí. Učení vychází z místních témat a přispívá k lepšímu životu v obci. Je mezioborové, ostré hranice mezi jednotlivými předměty se stírají. Má projektový charakter, nabízí prostor pro zkoumání, bádání, samostatné kritické myšlení. Učitel není zdrojem všeho vědění, ale zkušeným průvodcem procesem, v němž i on se učí. Učení je spojeno s akcí, konkrétním činem, výsledkem. Cestou místně zakotveného učení se žáci zapojují do veřejného života obce a učí se být zodpovědnými a kompetentními správci.

Přínosy pro školu jsou zřejmé: roste zapojení a zaujetí žáků, zlepšují se jejich studijní výsledky. Učitelé jsou motivovanější a spokojenější a méně často odcházejí ze školství. Postupně dochází k pozitivní proměně školní kultury, pozice školy v obci se zlepšuje a je snadnější pro ni získat podporu a zdroje.

Chcete se o místně zakotveném učení dozvědět více? Na webu www.skolaprozivot.cz najdete inspiraci z projektu Škola pro udržitelný život.

Další zdroje k místně zakotvenému učení:

<http://www.peecworks.org>

<http://www.antiochne.edu/anei/programs/coseed>

<http://www.promiseofplace.org>

Sobel, D. (2004) : Place-based Education: Connecting Classrooms and Communities. The Orion Society, Great Barrington, MA.

Clark, D. (2008) Learning to Make Choices for the Future. Connecting Public Lands, Schools, and Communities through Place-based Learning and Civic Engagement.

Kol. (2010): Učíme se dobře rozhodovat pro budoucnost. SEVER a Partnerství, o.p.s., 2010.

Smith G.A., Sobel D. (2010): Place- and Community-Based Education in Schools (Sociocultural, Political, and Historical Studies in Education). Rutledge, New York, USA.

Vývojové kontinuum

„Nevíš-li, kam patříš, nevíš, kdo jsi.“

Wallace Stegner

Jako dobrý nástroj pro plánování můžete využít tzv. vývojové kontinuum. Jeho autoři pojmenovali šest oblastí kompetence k odpovědnému jednání. Jednou z oblastí je „VZTAH K MÍSTU“. V ní rozvíjíme postoje a dovednosti žáka vedoucí k hlubšímu porozumění konkrétnímu, blízkému místu, komunitě a k jeho propojení se světem. Kontinuum slouží učiteli jako pomůcka, která představuje promyšlený přehled znalostních, dovednostních a postojových cílů, k nimž je vhodné směřovat výukové lekce. Učitel díky kontinuu získává spektrum cílů, které je důležité v dané oblasti rozvíjet, a to v několika úrovních.

Vymezení oblasti

V oblasti „VZTAH K MÍSTU“ rozvíjíme postoje a dovednosti žáka vedoucí k hlubšímu porozumění konkrétnímu, blízkému místu a komunitě a k jeho propojení se světem. Tato oblast je pro rozvoj kompetence odpovědného jednání v kontinuu pomyslnou kotvou. Jsem-li někde zakotven, mám-li na Zemi místo, k němuž cítím hlubší vztah, znamená to, že vůči němu mohu posuzovat to ostatní. Význam pro mě získávají i jiná místa, odhalují vzájemnou propojenost, závislost těchto míst a budují si skrze ně postupně vztah k celému světu. Rozvinutý vztah k místu je také předpokladem pro rozvoj aktivního přístupu k řešení environmentálních a sociálních problémů spojených s místem, k připravenosti jednat v místě ve prospěch komunity a životního prostředí.

Pojem „místo“ není v jednotlivých úrovních úžeji specifikován a učitel si tak může vybrat, na jaký rozměr dá důraz. V nižších úrovních předpokládáme, že místo bude chápáno lokálně (tedy jako místo, kde žák žije nebo chodí do školy, kde to zná a odkud se odvíjí jeho chápání světa), ve vyšších úrovních doporučujeme význam posunout (místo je součástí širšího světa, místem může být i celý svět). Důležité je, že do místa zahrnujeme také komunitu lidí a jejich vztahy.

Struktura oblasti

Oblast je rozdělena do dvou složek. Ve složce „**Sounáležitost s místem**“ se zaměřujeme na rozvoj postojů a hodnot souvisejících s naší vazbou na místo, s jeho důležitostí pro naplňování našich potřeb a na vnímání místa jako součást vlastní identity. Ve složce „**Porozumění místu**“ vedeme žáka k pochopení významových rovin místa: čím je místo jedinečné, jaké jsou jeho potřeby a problémy a jak můžeme tyto významy účinně a smysluplně interpretovat (předávat) druhým.

Jak oblast rozvíjet

Vztah k místu podporuje častá a pravidelná přímá zkušenost žáků s ním a její reflexe. Můžeme se zaměřit na poznávání různých souvislostí místa (exkurze, projekty spojené s místem), ale i na budování zážitků (smyslové, zážitkové hry a akce spojené s údržbou místa). Oba přístupy propojují některé dlouhodobější metodické přístupy (např. venkovní výuka, rozhovory s pamětníky) nebo promyšlená tematická výuka zaměřená na region. Rozvoji vztahu k místu ve škole se věnuje metoda místně zakotveného učení, v ČR realizovaná ve formě programu **Škola pro udržitelný život**. Samostatnou metodou je také **Interpretace místního přírodního a kulturního dědictví**, využívaná např. v budování expozic v muzeích, naučných stezek v chráněných oblastech apod. Její principy lze využít i ve školách při tvorbě různých hledáček (questing, geocaching). Šíře způsobů zapojení i témat spojených s místem ukazují, že tuto oblast je možné rozvíjet v každé vzdělávací oblasti a každém předmětu.

Více informací najdete na www.odpovednejednani.cz/vyvojove-kontinuum, cit. 28. 6. 2022.

SOUNÁLEŽITOST S MÍSTEM

	počáteční úroveň	pokročilá úroveň	velmi pokročilá úroveň
VAZBA NA MÍSTO	Žák Všimá si, jaké pocity vyvolávají různá místa v něm samotném i v jiných lidech. Uvědomuje si svůj vztah k určitému místu a vyjadřuje pocity a zkušenosti, které se k místu nebo událostem v něm vztahují.	Žák Přemýšlí, jak vztah k místu vzniká, vyjadřuje svůj osobní vztah k místu a uvažuje, jaké vlivy a důsledky má kladný nebo záporný vztah k místu. Zaujímá stanovisko k hodnotám místa i jeho problémům. Uvědomuje si důležitost osobního místa v životě.	Žák Cítí sounáležitost s místem a uznává potřebu ostatních tuto sounáležitost také cítit a vyjadřovat. Vztah k místu (jeho nebo druhých lidí) se prolíná do jeho činností, tvorby nebo preferencí. K budování vztahu k místu nebo k ochraně jeho hodnot podněcuje také druhé lidi.
VÝZNAM MÍSTA	Všimá si, že místa mají svůj význam a že lidé tento význam mohou vnímat různě.	Vyjadřuje, čím jsou pro něj nebo pro druhé místa významná. Porovnává, jaký význam má místo pro lidi v současnosti, s tím, jak ho vnímali v minulosti. Všimá si rozdílů ve vnímání významu místa (mezi lidmi různého věku, pohlaví, rasy, vyznání, ale i vlivem vzdálenosti či zájmu).	Posuzuje význam různých míst pro společnost i přírodu a oceňuje jejich přírodní a kulturní potenciál. Obhajuje význam místa a navrhuje, jak posílit význam místa lokálně i globálně. Na základě současného vnímání místa a jeho způsobu využívání předvídá, jak se změní význam místa v budoucnosti a jaké to bude mít důsledky.

POROZUMĚNÍ MÍSTU

	počáteční úroveň	pokročilá úroveň	velmi pokročilá úroveň
ZODPOVĚDNOST ZA MÍSTO	<p style="text-align: center;">Žák</p> <p>Všímá si, jak se k místu sám chová nebo jak se k místům chovají druzí. Vyjádří, co je pro místo podle jeho názoru prospěšné a čím je místo hodnotné.</p>	<p style="text-align: center;">Žák</p> <p>Považuje za důležité zachovávat hodnoty místa a hledat příležitosti pro jeho udržitelný rozvoj. Přizpůsobuje své jednání potřebám místa a zachování jeho hodnot.</p>	<p style="text-align: center;">Žák</p> <p>Cítí spoluodpovědnost za místo. Reflektuje a ve svém jednání zohledňuje, že nakládání s místem a jeho zdroji musí odrážet principy udržitelnosti a naplňování potřeb všeho živého. Uvědomuje si případné globální přesahy svých aktivit a propojenost s podobnými aktivitami jinde na světě.</p>
POZNÁVÁNÍ MÍSTA	<p>Objevuje, poznává a zkoumá přírodní a společenské znaky místa. Uvědomuje si vliv charakteru místa na život lidí.</p>	<p>Posuzuje přírodní a společenské podmínky místa. Uvědomuje si propojení života komunity/ společnosti s místem i vzájemnou provázanost místa s jinými místy v okolí.</p>	<p>Odborně posuzuje přírodní i společenské podmínky místa. Odraz charakteru místa v životě lidí a vzájemnou propojenost s jinými místy v okolí i ve světě zohledňuje ve své tvorbě a činnostech.</p>
JEDINEČNOST MÍSTA	<p>Všímá si, čím je místo jiné než ostatní místa.</p>	<p>Posuzuje a vyjádří, v čem je místo jedinečné, zkoumá vlivy, které tuto jedinečnost ohrožují nebo podporují. Uvědomuje si potřebu místo chránit, vyhodnocuje možné důsledky chování lidí na zachování jedinečnosti místa.</p>	<p>Oceňuje jedinečnost místa, vyhodnocuje, jak může současný způsob života lidí ovlivnit také jeho budoucnost i zdraví lidí a fungování společností/ ekosystémů i v jiných částech planety.</p>
INTERPRETACE MÍSTA (PŘEDÁNÍ POCITŮ A ZNALOSTÍ SPOJENÝCH S MÍSTEM)	<p>Všímá si, co a jak lze na různých místech interpretovat. Vyhledává z různých zdrojů informace, které může využít při popisu významu místa.</p>	<p>Na základě svých osobních zkušeností a zjištěných informací formuluje, čím je dané místo jedinečné (konkrétní interpretační sdělení). Přemýšlí nad tím, jak návštěvníky/cílovou skupinu zaujmout a k tomuto sdělení dovést.</p>	<p>Pro vybrané místo stanoví interpretační sdělení a zvolí vhodný způsob interpretace, který zohledňuje zkušenost a zájmy cílové skupiny (prohlídka, textová interpretace, hledačka atd.). Využívá principy dobré interpretace (propojení tématu se zkušeností návštěvníků, zapojení emocí a příběhů, využití „aha-efektu“ atd.), která cílovou skupinu zaujme.</p>

DŮLEŽITÉ POJMY

(rozšiřující informace pro pedagogy)

Místo

V sešitu pracujeme s pojmem „místo“. Blíže ho nedefinujeme – může jím být celá obec, městská část, čtvrť, ulice, nebo jen bezprostřední okolí školy či třeba skautské klubovny. **Je vhodné se zpočátku zaměřit na území, které je pro děti bezpečné a přehledné.** Vymezení místa se tedy může lišit s ohledem na jejich věk a také vaše časové možnosti.

Před začátkem práce je vždy potřeba si místo vymežit a domluvit se také na bezpečnostních pravidlech při práci venku.

Udržitelný rozvoj

Udržitelným rozvojem se podle OSN rozumí, že se zlepšují životní podmínky lidí tak, aby to nebylo na úkor budoucích generací. Udržitelný rozvoj znamená spolupracovat, více myslet na druhé a vážit si životního prostředí. Cesta k němu stojí na **17 konkrétních cílech udržitelného rozvoje** (běžně se označují zkratkou **SDGs**, která vychází z anglického termínu Sustainable Development Goals). Průvodce pro děti je dostupný na

<https://www.osn.cz/icentrum/pro-skoly/svet-ktery-chceme-budoucnost-pro-vsechny>
cit. 28. 6. 2022.

Josef Vavroušek definoval udržitelný život jako: „... *takový způsob života, který se přibližuje ideálům humanismu a harmonie vztahů mezi člověkem a přírodou, a to v časově neomezeném horizontu. Je založen na vědomí odpovědnosti vůči dnešním i budoucím generacím a na úctě k živé i neživé přírodě.*“

Udržitelný život propojuje:

- sociální, ekonomické a environmentální otázky,
- místní, regionální a globální úroveň,
- uvažování o minulosti a budoucnosti, klade důraz na aktivní účast/participaci lidí.

Občanská participace

Participace (z lat. partem capere, mít podíl) znamená sdílení něčeho, účast nebo podílení se na něčem. Odtud také participovat, podílet se a participant, účastník či podílník.
(cit. podle cs.wikipedia.org)

PARTICIPACÍ rozumíme účelné a smysluplné zapojení občanů, organizací a institucí do přípravy a realizace veřejného projektu. Participovat znamená především spolupracovat, spolupodílet se na rozhodování a plánování. Participace je vlastně doplňkem zastupitelské demokracie.

Dává místním možnost ovlivnit místo, kde žijí, pracují, podnikají, studují nebo tvoří. Přináší nové informace, prohlubuje znalost problematiky a umožňuje dosáhnout lepších řešení, než jsou jen kompromisy.

Laikům umožňuje participace dialog s experty a hladší souznění s budoucím výsledkem. Zástupcům města umožňuje lépe pochopit potřeby občanů a klíčových aktérů.

Co rozumíme pod pojmem občanská participace?

Participace znamená účast, podílení se na něčem. V případě občanské participace jde o účast veřejnosti v rozhodovacích a plánovacích procesech. Občanská participace staví na posilování prvků přímého a aktivního zapojení do rozhodovacích procesů (zejména na lokální a regionální úrovni). Neznamená to však, že by na této úrovni měly přestat fungovat zastupitelské mechanismy (tzn. zastupitelstva obce), právě naopak. K aktivní občanské participaci dochází všude tam, kde volení představitelé přizvou občany k procesu hledání řešení a přípravy rozhodnutí, ale konečné rozhodnutí musí zůstat na nich.

Text výše byl zpracován podle publikace *Jak přizvat občany ke spolupráci, aneb jak dát radnici uši, aby slyšela, co lidé chtějí* (Agora Central Europe, 2006) viz https://agorace.cz/wp-content/uploads/2019/05/Participace_-_Jak_prizvat_obcany_ke_spolupraci.pdf, str. 10).

INSPIROMAT NAVAZUJÍCÍCH AKTIVIT DO VÝUKY

*„Neustaneme ve zkoumání,
a až vše prozkoumáme,
dospějeme tam, kde jsme začali,
a poprvé poznáme to místo.“*

T. S. Eliot

POCITOVÁ MAPA MÍSTA – Skupinová práce

Brno zblízka – strana 15

Aktivita v materiálu je zadána pro jednotlivce, ideální ale je, pokud na ní budou děti pracovat v malých skupinách (zhruba po 3–5 žácích). Zadání je stejné, jen je zapotřebí nachystat velké papíry (flipcharty), aby děti měly dost prostoru na tvorbu mapy. Důležité je ohraničit jasné území (např. školní zahrada), pro které budou děti mapu tvořit, a nastavit jasná pravidla. Poté žáci vybranými barvami zakreslují různá místa dle zadání v sešitu.

Poté mohou skupiny srovnat, jak vypadá mapa jejich týmu a ostatních spolužáků. Následně s nimi můžete práci pomoci otázkami společně reflektovat.

- Kde všude se vám líbilo a proč?*
- Kde se vám naopak nelíbilo a proč?*
- Kde rádi trávíte volný čas?*
- Našli jste některá nebezpečná místa?*
- Co vás překvapilo?*
- Jak se liší vaše mapa od map jiných skupin?*
- Je nějaké místo, které máte chuť změnit?*

Náš tip:

Pocitová mapa může být skvělým výchozím materiálem pro navazující projekt. Můžete zkusit společně s žáky navrhnout vylepšení některého z míst. S nápadem pak mohou jít za paní ředitelkou nebo panem ředitelem, za paní starostkou/panem starostou, nebo drobnější změny mohou děti samy zrealizovat (např. v rámci třídy).

Skvěle se hodí pro začátek plánování projektu do Participativního rozpočtu do škol.

Pokladovka:

Děti také moc rády malují mapy a ukrývají poklady. Mapa se tak může stát podkladem pro další navazující aktivity, jako je stopování, hledání pokladu atp.

PESTRÁ HLEDAČKA – Město všemi smysly a další obměny

Brno zblízka – strana 20

Hledačka (v angličtině scavenger hunt) je formát, který můžete jednoduše obměnit a využít i s jiným zadáním (např. hledání konkrétních budov, zajímavých detailů, typů přírodnin). Na internetu najdete řadu hotových pracovních listů, ale také možnost vytvořit si vlastní zadání (např. na <https://www.quickhunts.com/free-scavenger-hunt-list.html>, cit. 15. 7. 2023). Tvorbu vlastní hledačky zvládnou i samotné děti. Zajímavou formou je hledačka zaměřená na smyslové vnímání místa (najděte něco tichého, něco drsného, něco barevného, něco, co vydává zvuk atp.).

V KŮŽI BUDOVY – Divadlo

Brno zblízka – strana 21

Na tuto aktivitu můžete navázat scénkami inspirovanými vybranou budovou (nebo např. celou ulicí). Secvičit můžete i (loutkové) divadlo vycházející z pověstí nebo reálných historických příběhů.

MĚSTO SE MĚNÍ – Město budoucnosti

Brno zblízka – strana 23

V aktivitě se ohlížíme do minulosti. Ale jak asi bude vypadat město budoucnosti? Nechte žáky představit si a nakreslit, jak bude vypadat město za 50 nebo 100 let. Společně můžete práce vystavit a zreflektovat (např. co je podle vás důležité, abyste se ve městě budoucnosti cítili dobře).

MĚSTO SE MĚNÍ – Hra na architekty

Brno zblízka – strana 23

Jak se proměňuje vzhled budovy podle její funkce? Na co nesmí architekt či architektka zapomenout? Nechte děti vylosovat si typ některé budovy a následně ji navrhnout. Pokud jste již probírali stavební slohy, je možné k funkci budovy přidat do zadání i konkrétní sloh (tj. např. gotická radnice).

JAKÉ CHCEME MĚSTO – “This or that”

Brno zblízka – strana 24

V aktivitě se snažíme předat dětem obsah několika hodnot hlavní strategie města Brna – strategie Brno 2050 (viz www.brno2050.cz).

Její krédo zní: „**Společně tvoříme město pro příští generace.**“

Děti můžete do aktivity navést i takto:

Zavřete na chvíli oči... A představte si, že jste v Brně – ale o třicet let později.

Píše se rok 2050. Už jste dospělí a máte děti. Máte i pár vrásek. A Brno...

... jaké vlastně bude Brno? V jakém městě budete chtít žít a zase jej dál předat svým dětem?

Úryvek z vize #brno2050:

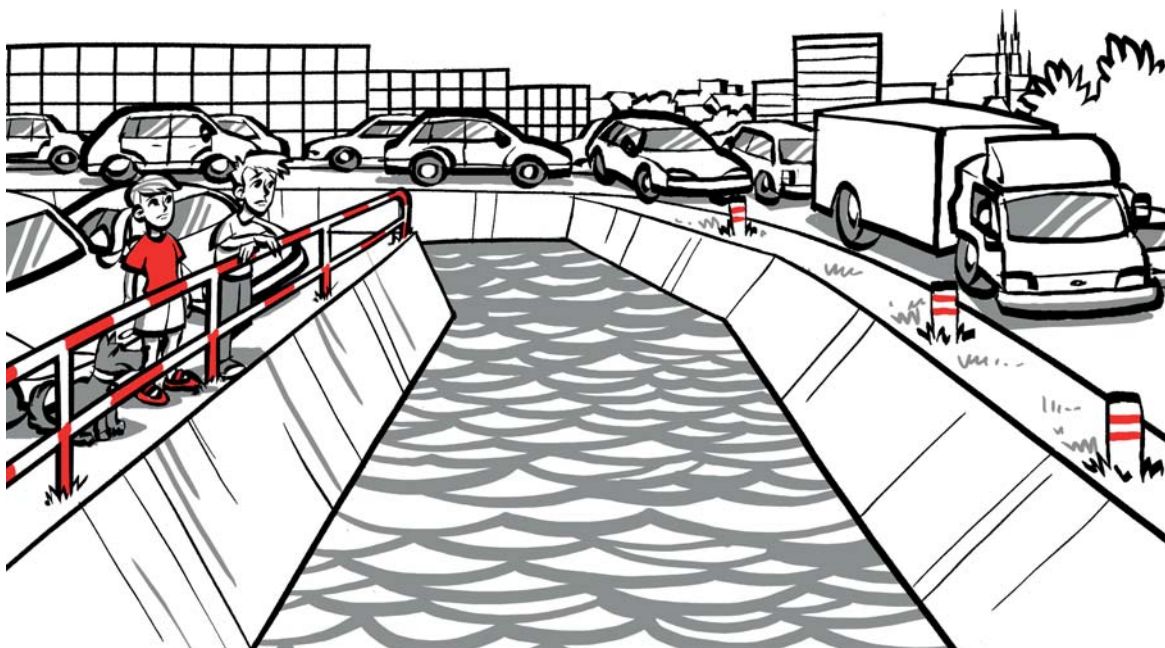
„Propojení přírodní a městské krajiny v Brně je jedinečné. Kompaktní město s živými veřejnými prostranstvími je protkáno uceleným systémem zelených ploch přirozeně navazujících na atraktivní přírodní zázemí Brna. Brněnské řeky a jejich okolí tvoří zelenou páteř města. Brno dokázalo efektivně využít a dále rozvinout své architektonické a urbanistické dědictví, propojit je s moderní architekturou a novými způsoby využití. Město, jeho prostory a budovy jsou snadno přístupné a prostupné pro všechny. Dá se v něm snadno žít a pohybovat i bez automobilu. Díky tomu všemu se podařilo vytvořit v něm zdravější životní prostředí pro všechny.“

ŘEKY VE MĚSTĚ

Řeky tvoří odpradávná přirozené dopravní trasy. Lidé se kolem nich usazovali, protože voda pro ně představovala život – obživu i odpočinek. Čas běžel a s ním se měnily i cesty okolo toků. V průběhu času se ze stezek kolem vody staly silnice a železnice. A když pak přišlo průmyslové 19. a 20. století, řeky byly najednou obklopeny hustou dopravou. Přestali jsme je vnímat jako příjemné místo plné života, obklopené přírodou.

V dnešní době se snažíme najít způsoby, jak to změnit a vrátit k řekám opět život. Snažíme se vytvořit nábřeží, kde si můžeme hrát, osvěžit se, procházet, nebo se projet na kole. Řeka ve městě už rozhodně nemusí být jen kalná voda dole v korytě, obklopená vysokými kamennými či betonovými zdmi. Je to kus přírody i historická trasa, která nám může ukázat, jak se náš svět v průběhu věků proměňuje.

Až budete jednou stát někde na nábřeží, zamyslete se nad tím, jak řeka a prostor kolem ní vypadá. Je to místo plné života? Je uzpůsobené i pro váš pobyt, nebo je to jen šedivé a zanedbané koryto obklopené betonem a auty? V Brně se můžete projít kolem řeky Svratky třeba v úseku od Riviéry až k železničnímu viaduktu na ul. Uhelná. Podívejte se, jestli se vize nové podoby nábřeží této řeky stala realitou. Jaká ta vize byla? „Více místa pro řeku Svratku a více místa pro lidi. (...) Řeka bude mít více prostoru a lidé místo u vody pro setkávání a volný čas.“ Tak co? Už je to tak?

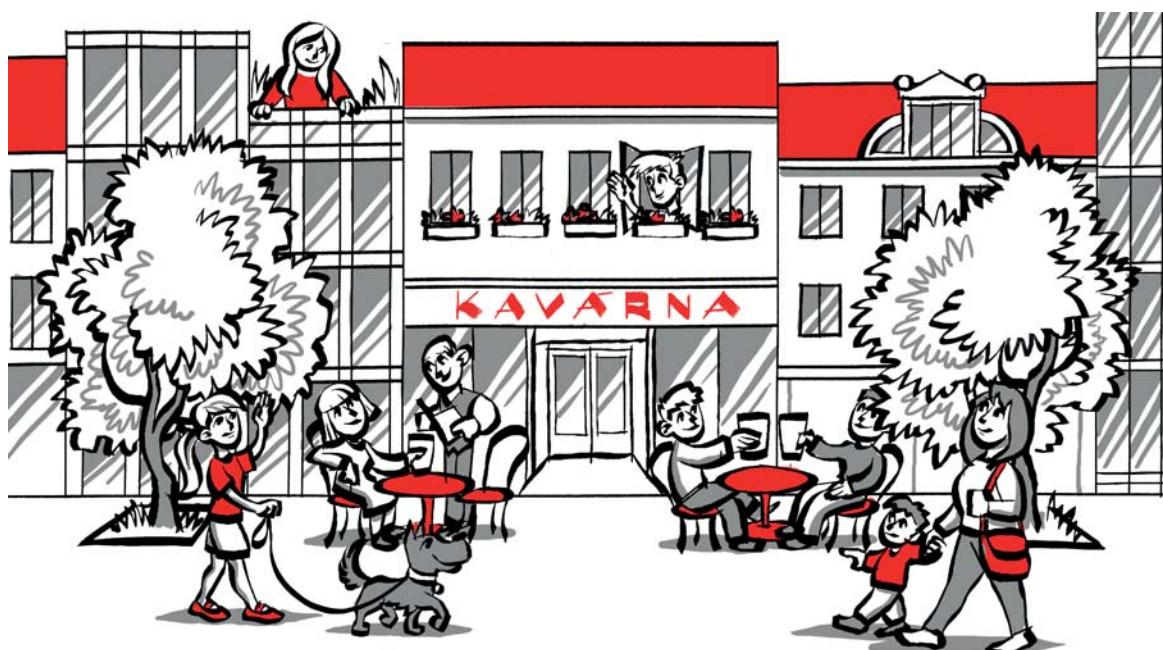
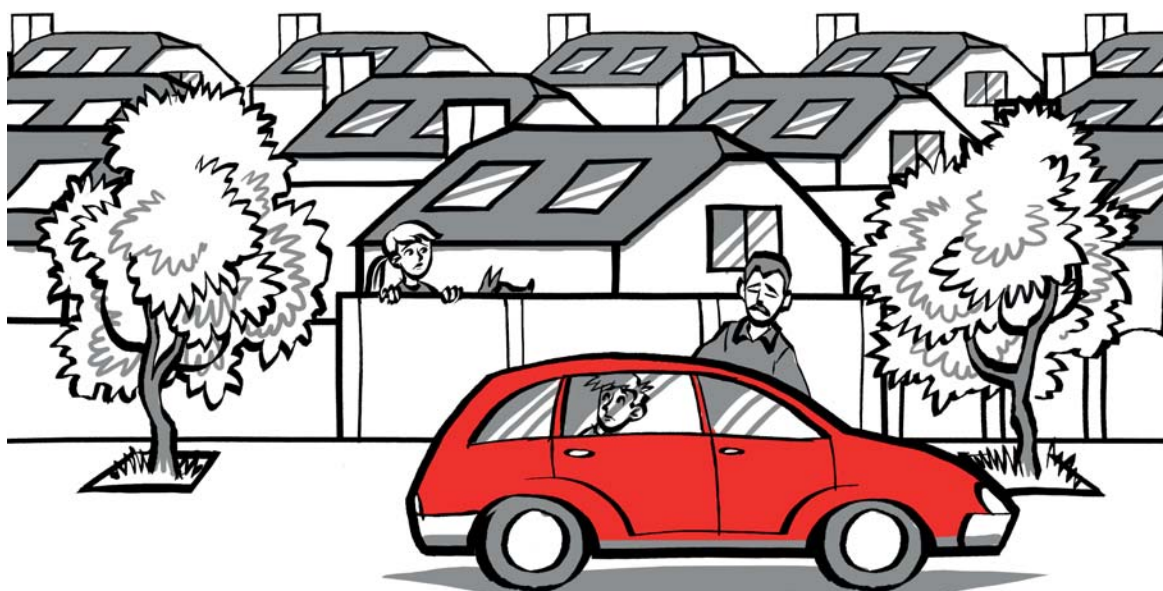

KOMPAKTNÍ MĚSTA

Představte si město (a může, ale nemusí to být Brno), které vám připadá útulné. Takové, že všechno důležité mají lidé jen kousek od svého domova. Blízko mají například školu, parky, obchody a místa, kde pracují. Zvládnou tam dojít pěšky nebo dojet na kole. Takovému městu se říká město krátkých vzdáleností, kompaktní město nebo taky třeba patnáctiminutové město.

V takovém městě se využívají všechny budovy. Tedy i ty staré, které dlouhé roky ležely ladem. Říká se jim také „brownfieldy“. Je to z angličtiny, kdy BROWN znamená hnědý a FIELD znamená pole. Ve městě se z nich dá udělat něco nového a zajímavého. Město se tak nerozrůstá zbytečně do krajiny, která ho obklopuje.

Když jsou všechna důležitá místa blízko, není potřeba trávit čas cestováním autem nebo autobusem. Doprava v kompaktním městě je také bezpečnější a snadnější, protože je v něm mnohem méně aut na silnicích. To je dobré pro naši planetu i lidské zdraví. Čas ušetřený na cestách pak mohou obyvatelé trávit tím, co mají rádi. I Brno by mohlo někdy v budoucnu být takovým městem krátkých vzdáleností. Podobně jako další a další města, která si stejně jako Brno řeknou, že to je skvělý nápad a promění svoje vize v činy!

UDRŽITELNÁ MĚSTA

Co to znamená udržitelné město? Je to místo, kde se snažíme o to, aby se nám zde dobře žilo a zároveň aby město a lidé v něm nezatěžovali planetu Zemi. V každém městě potřebujeme přírodní zdroje – z kohoutku nám teče voda, díky topení nám není zima, když stiskneme vypínač, rozsvítí se světlo. Nyní pochází velká část z nich z neobnovitelných zdrojů, které jednou vyčerpáme. I ve městě ale můžeme vyrábět energii ze slunce, z větru nebo z vody. To jsou obnovitelné zdroje energie. Ty nám umožňují nespoléhat se jen na ropu a zemní plyn, které časem dojdou.

V udržitelném městě, které dobře hospodaří, lze využívat dobře i další zdroje – třeba třídít odpad. Ten, co už vytřídít dále nejde, můžeme spálit ve spalovně a přeměnit ho na teplo. Často také máme věci, které už nepotřebujeme, ale někomu jinému ještě dobře poslouží. Ty můžeme darovat, vyměnit, nebo odnést do tzv. RE-use pointů. Starší věci jsou nejen levnější (někdy i úplně zadarmo), ale často i kvalitnější. Týká se to třeba oblečení – nemusíme si pořád kupovat nová trička, často najdeme kvalitnější a originálnější třeba v second handu. I taková každodenní drobnost, jako je svačina, může být udržitelná. Stačí sáhnout po místních potravinách. Zkuste se podívat, odkud potraviny pochází a místo jablka z Nového Zélandu sáhnout po tom českém.

Udržitelné město je místo, kde se má dobře žít, avšak ne na úkor ostatních a celé naší planety. Udržitelnost se skládá i z malých dílků a i ty můžeš svým malým dílkem do této skládačky přispět. Bude jednou Brno i díky tobě udržitelným městem?

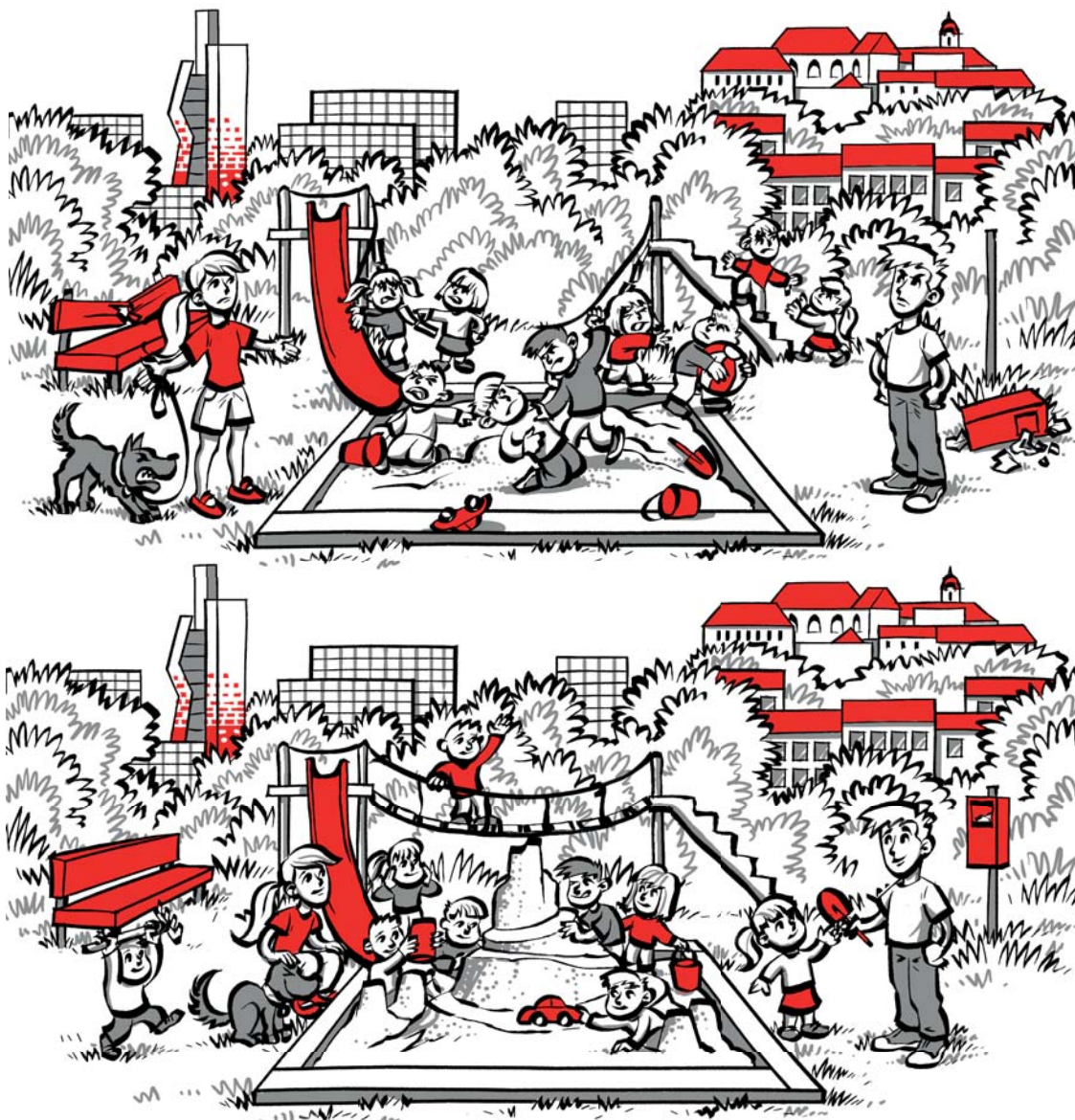

SPRÁVA MĚSTA

Možná je pro tebe zatím těžké si představit, jak je město složité a přitom úžasný lidský výtvar. Odedávna se přizpůsobuje krajině i lidem. Má spoustu funkcí, můžeme si v něm například hrát, sportovat, nakupovat, odpočívat nebo se přepravovat z místa na místo. Pozornost a péče, kterou mu věnujeme, se nám vrátí v lepší kvalitě života. Aby však město mohlo dobře fungovat, je zapotřebí, aby se mezi sebou dokázala domluvit pěkná řádka lidí. Asi už z vlastní zkušenosti víš, že není často lehké se na něčem shodnout ve tvé třídě. A teď si představ, že se musí dohodnout lidé ve velkém městě, třeba jako je Brno. Pokud se jim to podaří, vytvoří si společný plán, jak se o město budou starat. Někdy není snadné takovou dohodu uzavřít, ale město si už časem vytvořilo recept, jak se to dá zvládnout.

O město se starají lidé na městské radnici. Víš, že jenom město Brno má takových radnic 29? Tolik je totiž městských částí, ze kterých se Brno skládá. A každá městská část má svůj úřad se svými zaměstnanci a pak taky volené političky a politiky a paní starostku či pana starostu. A nesmíme zapomenout ani na hlavní úřad Brna, kterým je brněnský magistrát. V jeho čele a v čele celého města Brna pak stojí primátorka, nebo primátor.

A i když už víš, že se o město starají lidé z radnic a z magistrátu, neznamená to, že se ty sám/sama už o nic nemusíš starat. Ve skutečnosti je péče o město daleko složitější. A celý tento sešit ti ukazuje, že o místo či město se můžeš starat i ty. A neboj se, že jsi zatím ještě jen školák nebo školačka. I děti jsou důležití obyvatelé a mohou pro zlepšení svého oblíbeného místa něco podniknout. A kdo ví, třeba jednou v budoucnu bude město a péče o něj tvou zábavou či povoláním.

ZAHRADA PLNÁ ŽIVOTA – Výuka v zahradě

Brno zblízka – strana 29

Aktivita může být odrazovým můstkem k dalšímu učení a aktivitám ve školní zahradě. Spoustu nápadů najdete v publikaci Nadace Proměny

(https://www.promenyproskoly.cz/userfiles/files/ISGM_Pruvodce.pdf, cit. 5. 8. 2023).

Ideální čas je v květnu, kdy se slaví celosvětový Měsíc školních zahrad (více informací najdete na www.mesicskolnichzahrad.cz). Ale v zahradě se dá učit celý rok, pro badatelsky orientovanou výuku je skvělou „kuchařkou“ publikace k programu GLOBE

(https://ucimesevenku.cz/wp-content/uploads/2021/01/Tereza_-_Zahradni_bomba-v2.pdf, cit. 5. 8. 2023).

Aktivita pro menší děti rozdělené podle měsíců najdete v publikaci Učíme se v zahradě s Ďápkou a Větvíčkou (<https://www.liska-evvo.cz/doc/ucime-se-venku-1>, cit. 5. 8. 2023). V této publikaci jsou i návody na praktické úkoly jako jsou výroba píték pro ptáky nebo hmyzích domečků.

KAŽDÁ KAPKA SE POČÍTÁ – Vodní výzva

Brno zblízka – strana 33

Dejte žákům za úkol, ať si po cestě domů všímají, kde všude kolem nich je voda v různých formách. Najdou ji na listech rostlin, v kalužích, v rybníčku, v pítce? Kde ještě? Proberte s nimi, co se stane s vodou, která prší z oblaků (vodní cyklus v přírodě).

ZELENÁ DOPRAVA – Do akce

Brno zblízka – strana 35

Zapojte se do nějaké z výzev podporující udržitelnou dopravu – např. Pěšky do školy (<https://peskymestem.cz/projekt/pesky-do-skoly>, cit. 20. 7. 2023), nebo vymyslete svoji vlastní.

MĚSTSKÉ PUZZLE – Hra na městské plánovače

Brno zblízka – strana 36

Jste téměř na konci sešitu. Pokud jste jej alespoň z větší části s dětmi prošli, lze nyní ověřit, zda si děti osvojily některé z principů udržitelného městského plánování. S pomocí velkých flipchartových papírů nechte děti pracovat ve skupinkách cca po třech až pěti dětech. Každá skupinka dětí vytvoří svůj plán ideálního města či městské čtvrti. Pro tuto aktivitu děti využijí fixy i vystřihovací kartičky ze sešitu Brno zblízka. Výsledný plán tým představí ostatním. Tuto aktivitu lze propojit s aktivitou MOJE MĚSTO SNŮ, v rámci které jste s dětmi vybudovali město z Lega či krabiček a dalšího recyklovatelného materiálu (dřevo, obaly apod.). Je vidět posun? Změnilo se u dětí přemýšlení o městě a o tom, jak o něj pečovat a rozvíjet jej? Zkuste děti nechat porovnat oba typy výstupů.

Pokud vás proměny města v průběhu času zaujaly a chcete dětem ukázat konkrétní příklady z Brna, využijte „story mapu“ Kam kráčíš Brno (vytvořená je k roku 2020):

<https://data.brno.cz/apps/d478052e0eaf4b828a7f60f082d362cd/explore>.

DOBRODÁRKY – Dobrá třída

Brno zblízka – strana 39

Inspirujte se seznamem v materiálu a zkuste společně sestavit podobný seznam pro celou třídu. Může mít třeba i podobu kalendáře na celý měsíc. Komu ve vašem okolí můžete jako celý tým pomoci? Co můžete udělat sami pro sebe?

OD KONĚ K DRAKOVI – Výprava do srdce Brna

Brno zblízka – strana 41

Na závěr jsme nachystali šifrovací procházku, která vás hravě provede zajímavými místy v centru Brna. Je motivována známou legendou o drakovi, ale ukazuje nové úhly pohledu nad rámec „klasických“ pověstí a příběhů. Na jednotlivých stanovištích ukazujeme význam a proměnu důležitých míst v kontextu rozvoje města. Doporučujeme ji jako zakončení práce s tímto sešitem a uzavření tématu, ale můžete ji samozřejmě zařadit i jindy dle svých potřeb.

CÍLE

- Žáci poznají některé významné historické památky v centru Brna a popíší, čím jsou výjimečné.
- Žáci se seznámí s příběhem konkrétních budov a jejich významem v kontextu rozvoje města.
- Žáci si díky jednoduchým šifram procvičí logické myšlení, kreativitu, spolupráci a schopnost řešit problémy.

OBTÍŽNOST ŠIFROVACÍ PROCHÁZKY: Lehká, vhodná pro děti ve věku 7–11 let s doprovodem

DÉLKA ŠIFROVACÍ PROCHÁZKY: 60–90 minut

KDY JE MOŽNÉ ŠIFROVAČKU PROJÍT: Kdykoliv

VYBAVENÍ NA CESTU: Tužka, nejlépe tvrdá podložka

ZAČÁTEK HRY: Socha Jošta, Moravské náměstí

Hra se skládá ze sedmi stanovišť. Začátek je u sochy Jošta na Moravském náměstí. Konec je na Staré radnici. Herní úkoly tvoří jednoduché šifry. Nejprve si však s dětmi řekněte krátkou básničku a přečtete si uvozující text, který má děti přivést k zamyšlení nad místem, kde se právě nachází. Šifry doporučujeme řešit v malých skupinkách, zhruba po 2–3 žácích.

A nezapomeňte, že v šifrách se pracuje s abecedou o 26 písmenech. **Tedy se základní abecedou bez diakritiky, kde CH jsou dvě písmena (C a H).**

Na konci výpravy zajděte s dětmi do Urban centra na Staré radnici. Urban centrum má adresu Mečová 5 a najdete jej vlevo – poté, co projdete nádvoříčkem na Staré radnici, dalším průjezdem, ale ještě před průchodem na Mečovou. Pro lepší orientaci si najdete popis na <https://urbancentrum.brno.cz> a také si ověřte aktuální otevírací dobu.

V tomto informačním městském centru sdělte obsluze centra tajenku, která vyšla dětem ze šifrovací hry, a děti dostanou samolepky či placky s obrázkem draka. V Urban centru si děti mohou odpočinout (pokud se tam zrovna nekoná nějaký seminář či jiná akce města) a nachází se zde také toaleta. V Urban centru si také můžete prohlédnout aktuální výstavu – opět lze ověřit na jejich webových stránkách.

Pokud by bylo Urban centrum zavřené a děti tak neměly možnost získat samolepku tam, poprosíme Vás (jako dospělý doprovod), abyste zašli do Turistického informačního centra, kde bude samolepka jako odměna ke hře také k dispozici.

ŘEŠENÍ JEDNOTLIVÝCH ŠIFER:

- ① **KUN (kůň)** – heslo dávají písmena ukrytá v grafice (z kol složité písmeno K, z tramvají U, z bot N).
- ② **KAVA (káva)** – heslo dávají písmena skrytá v oknech hotelu – na doprovodném obrázku (čteme odshora dolů) – nikoliv přímo na hotelu samotném.
- ③ **MOR** – heslo je ukryté v písmenkách z kostí (po otočení stránky).
- ④ **PROMENA (proměna)** – heslo dávají písmena, která se na obrázku liší od těch na desce v dlažbě v obrysu kostela sv. Mikuláše.
- ⑤ **SUMEC** – heslo získáte po spojení jednotlivých řemesel a výrobků, písmena pak zapíšete v pořadí, které udávají čísla u produktů.
- ⑥ **TMA** – v prvním kroku je zapotřebí vybrat ve dvojici pouze jedno správné zvíře, které najdete na Zelném trhu před domy 6 a 7 – tedy na opačné straně, než je tržnice (bronzové plastiky hada, ještěrky a žáby). Pak už stačí najít písmeno, které ve slově přebývá.
- ⑦ **KLICE (klíče)** – pro vyluštění šifry je potřeba najít na Staré radnici erby na fasádě ve vnitřním dvorku a zjistit, co je znázorněno na místě otazníků.

HESLO je **NAMESTI** (náměstí), skládá se ze žlutě označených písmen z jednotlivých šifer.

Pokud to bude ve Vašich silách, sdělte nám prosím zpětnou vazbu ke hře anebo celému sešitu, a to Evě Gregorové na mail gregorova.eva@brno.cz. Děkujeme.

PŘÍLOHA 1

NÁMĚT NA PROJEKTOVÝ DEN

MISE HŘIŠTĚ

CÍL

Cílem aktivity je vyzkoušet si proces tvorby a plánování, naučit se empaticky rozpoznávat potřeby svého okolí. Žák aplikuje zjednodušený proces metody **design thinking** (designového myšlení) na své okolí a reflektuje ho.

ČASOVÁ DOTACE

3 vyučovací hodiny

POMŮCKY

- ① Vypravte se s třídou na nejbližší dětské hřiště u školy a prohlédněte si ho. Kdo na něj chodí? Co tam lidé dělají? Jak se tam cítíte? Zamyslete se nad tím, co všechno musí řešit konstruktér dětských hřišť. (V terénu můžete využít i aktivitu Pocitová mapa). **(30 minut)**
- ② Nyní představte dětem výzvu – jejich úkolem bude ve skupinách navrhnout co nejlepší dětské hřiště a svůj návrh představit ostatním. Ale nebude to tak jednoduché – každý si vylosuje svoji „personu“. To je taková „náhodná osoba“, na kterou musí celou dobu při navrhování hřiště myslet. Rozdělte je do skupin zhruba po 4 žácích a nechte je vylosovat si jednu osobu. **(15 minut)**
- ③ Žáci si pročtou charakteristiku vybrané osoby a vyplní pracovní list. Náčrtek mohou nakreslit na zadní stranu pracovního listu nebo velký flipchart. **(30 minut)**
- ④ Poté, co mají žáci hotové návrhy, vyzvěte je, ať se každý sám zamyslí nad tím, jak by se hřiště lišilo, kdyby ho navrhoval/a sám (sama) pro sebe. **(15 minut)**
- ⑤ Nechte žáky připravit prezentaci pro ostatní. Na závěr dostane každá skupina 3 minuty na představení svého hřiště. Ostatní vyzvěte, ať se u prezentace zamyslí nad otázkami níže.
 - Kdybych byl/a daná osoba, lákalo by mě jít si na takové hřiště hrát a proč?
 - Co mi na návrhu chybí?
 - Co bych chtěl/a změnit?

NADSTAVBA

Nechte žáky vyrobit model, takzvaný „prototyp“ hřiště z Lega, papírových krabiček nebo jiného materiálu. Modely se mohou stát skvělým základem pro školní výstavku nebo také veřejnou prezentaci. Ve světě už existuje řada případů, kdy se architekti ptali přímo dětí, jaké hřiště by si přály a jejich názory zohlednili při tvorbě svých návrhů. Možná tak i vaše nápady mohou sloužit jako inspirace pro reálný projekt.

ŠIMON, 8 let

Na hřiště chodím většinou se svými kamarády ze třídy. Jdeme tam rovnou z družiny. Rád běhám a sportuji, nejradši hraju fotbal. Občas si na hřiště беру i kolo. Baví mě taky zkoumat přírodu. Nemám rád, když mi někdo říká, že nemám křičet.

TOMÁŠ, 68 let

Na hřiště chodím se svými vnoučaty – pětiletým Toníkem a sedmiletou Janičkou. Baví je lézt nahoru na různé prolízačky. Někdy mám trochu strach, aby z té výšky nespadli. Já jsem rád, když si můžu aspoň na chvíli sednout na lavičku a přečíst si zprávy.

JUDITA, 9 let

Na hřiště chodím někdy se svojí mámou a malou tříletou sestrou. Ještě mám staršího brácha, ale toho to už na hřišti moc nebaví. Nemám ráda hluk a taky když je moc lidí na jednom místě. Jsem radši sama, občas si na hřišti kreslím. Špatně snáším sluníčko, tak jdu většinou hned do stínu.

PATRIK, 17 LET

Na hřiště chodíme někdy posilovat s kámošema z ulice. Spíš až navečer, když tam není tolik lidí. Kluci si někdy berou i skateboardy, já zatím vlastní nemám. Ale docela bych chtěl. Taky chci chodit do posilovny. Ale je dost drahá a třeba měsíční permici si teď nemůžeme dovolit. Tak jsem rád, když se dá cvičit i venku.

NINA, 10 LET

Na hřiště chodím se svojí nejlepší kámoškou ze třídy. Většinou s sebou bere svého psa, tak chodíme někam, kde může Sully (to je ten pes) běhat. Na hřišti spíš sedíme a povídáme si, ale občas nás baví i zkusit si nějakou překážku. Jako třeba nedávno, když jsme byly v lanovém parku.

LENKA, 35 LET

Na hřiště chodím se svojí tříletou dcerkou Aničkou. Ta toho zatím moc nepotřebuje, zabaví se celé hodiny na pískovišti nebo na houpačce. Někdy to mám těžší já – mám svalové onemocnění, kvůli kterému nemůžu chodit a jezdím tak na elektrickém vozíku. Bez pomoci se tak dostaneme jen na některé hřiště.

DAVID, 6 LET

Na hřiště chodím s mamkou a mladším nevlastním bráchem. Baví mě, když můžu dělat cokoli s vodou. Ale u rybníka má máma o brácha strach, aby se neutopil. Tak tam moc nechodíme. Voda je taky super kvůli tomu, že si v ní můžu umýt ruce. Já totiž hodně rád jím a máma mi vždycky říká, že si před svačinou musím umýt ruce.

NADSTAVBA

Můžete společně s dětmi vymyslet ještě další „persony“ – měly by mít různý věk a pohlaví, různé zájmy a motivace, proč by mohly mít zájem hřiště využívat.

PRACOVNÍ LIST

PRO KOHO HŘIŠTĚ NAVRHUJI?

JMÉNO:	_____

VĚK:	_____

MOJE POZNÁMKY

-
-
-
-
-
-
-
-
-
-

Jaké má potřeby?

.....
Co se jí/mu líbí?

.....
Co se jí/mu nelíbí?

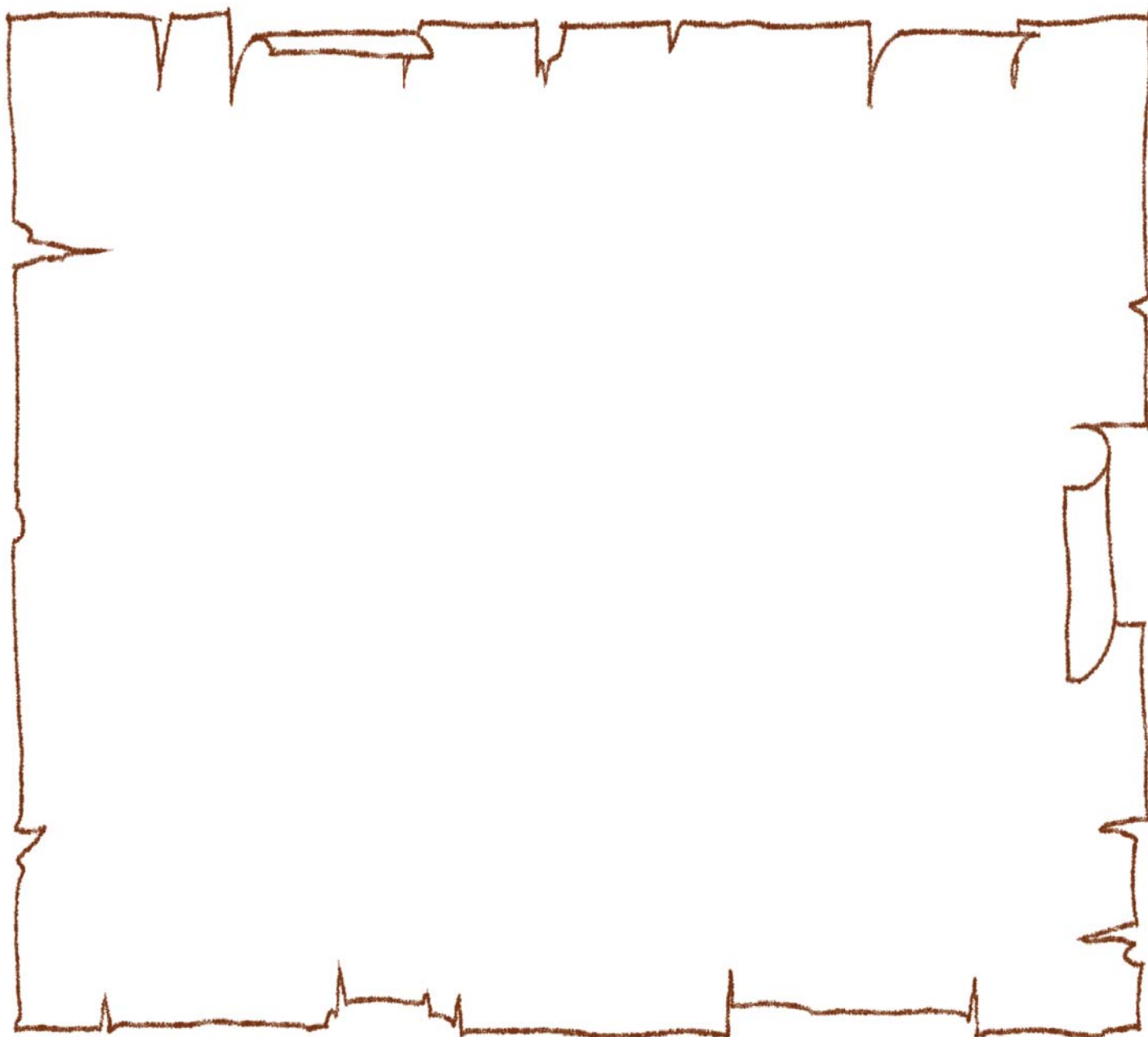
.....
V jakém prostředí hřiště bude? Co bude v jeho okolí? Napadá vás nějaké konkrétní místo?

.....
.....
Jaké aktivity tam bude možné dělat?

.....
.....
Bude mít hřiště nějaké téma (např. pirátská loď)?

.....
.....
Jaké prvky na něm budou?

Náčrt hřiště:

Jak by vypadalo hřiště, kdybys ho navrhoval/a sám nebo sama pro sebe?

.....

.....

V čem by bylo stejné?

.....

.....

V čem by bylo jiné?

.....

.....

PŘÍLOHA 2

11 TIPŮ NA ORGANIZACI AKCÍ

11 TIPŮ NA CO NEZAPOMENOUT, KDYŽ CHCETE USPOŘÁDAT SKVĚLOU AKCI PRO TŘÍDU, KAMARÁDY NEBO SOUSEDY

3 měsíce před akcí

- Seznámíme se s pravidly používání místa (pro to již potřebujeme odhadnout velikost akce).
- Stanovíme datum, nachystáme a rozešleme pozvánky.
- Pokud bude akce na nějakém veřejném místě, domluvíme se s vlastníkem.

Měsíc před akcí

- Naplánujeme aktivity pro různé skupiny (např. hry pro děti, povídání pro seniory).
- Domluvíme se, kdo donese jídlo, nábytek, hry, případně další nezbytné věci.
- Nachystáme označení místa, dekorace a další věci, aby se nám akce líbila.
- Domluvíme se, zda chceme na akci hudbu (a jakou).
- Zkusíme zapojit různé lidi, kteří mají k akci co říct, nebo nám mohou pomoci.

Týden před akcí

- Připomeneme ostatním, kdy a kde se potkáme.

V den akce

- Označíme a vyzdobíme místo.
- Nachystáme nábytek, jídlo, aktivity a všechno, co budeme potřebovat.
- Po akci všechno dobře uklidíme.

Po skončení

- Poděkujeme účastníkům a rozešleme fotografie. Můžeme je také poprosit o zpětnou vazbu – co se jim líbilo a co by šlo vylepšit.

ODKAZY

Jaké jsou možnosti zapojení se do rozvoje Brna?

Nástroj „Dáme na vás“, tj. **Participativní rozpočet a Občanské návrhy města Brna:**
<https://damenavas.cz>

A co rozvoj školy?

Zkuste Participativní rozpočet do škol: <https://skoly.damenavas.cz>

Chcete se inspirovat, jak proměnit svoji školu?

Nadace Proměny: <https://www.promenyproskoly.cz>

Zajímá vás dlouhodobé směřování Brna?

Víze pro Brno, strategie #brno2050: <https://brno2050.cz>

Článek „Kam kráčíš, Brno?“ o proměnách města Brna ve formě příběhu na data.brno.cz v sekci články pod rokem 2020.

Vše, co jste ještě chtěli vědět o Brně...

Datový portál města Brna plný zajímavých informací, číselných ukazatelů, článků, aplikací a studií o městě Brně: <https://data.brno.cz>

Principy tvorby veřejných prostranství připravené Kanceláří architekta města Brna:
<https://kambrno.cz/principy>

Kroky k udržitelnějšímu městu: <https://priprav.brno.cz>

Instagram města Brna: <https://www.instagram.com/brnomycity>

Facebook města Brna: <https://www.facebook.com/brnomycity>

Inspirativní výukové materiály a aplikace

Spousta inspirace k venkovní výuce (nejen ve městě): <https://ucimesevenku.cz>, materiály ke stažení:
<https://ucimesevenku.cz/stahuji>

Vzdělávací materiály o městě a zahradách Nadace Proměny:
<https://www.nadace-promeny.cz/cz/vzdelavani/pro-skoly>

Minilekce vycházející z místně zakotveného učení a další materiály k programu Škola za školou:
<https://www.skolaprozivot.cz/odkazy-a-publikace>

Inspirujte se konkrétními aktivitami škol z programu Ekoškola:
<https://ekoskola.cz/category/priklady-dobre-praxe>

Poznávání historie, kultury a přírody pomocí hledaček po celé České republice: www.questing.cz

Aplikace pro mobilní telefony, která hravě provází děti různými místy a seznamuje je s osobnostmi a historickými příběhy: <https://www.skrytepribehy.cz>

Aplikace, díky které můžete sdílet svá pozorování přírody (nejen) ve městě a pomoci tak mezinárodní komunitě vědců: <https://www.inaturalist.org>

Metodika k materiálu BRNO ZBLÍZKA (2023)

Dostupné on-line na <https://skoly.damenavas.cz>

Metodiku zpracovala:

Bára Dvořáková (interpretujsvet.cz) a Eva Gregorová (Magistrát města Brna)

Dáme na vás

